
FUNDACJA RODZINNA

PRAKTYCZNY PORADNIK DLA PRZEDSIĘBIORCÓW

- ASPEKTY PRAWNE -

Warszawa, 31 grudnia 2023 roku

SPIS TREŚCI

1. Wstęp	3
2. Fundator, Beneficjent, majątek fundacji rodzinnej	4
3. Cele fundacji rodzinnej	6
4. Krok po kroku do założenia fundacji rodzinnej	8
5. Fundacja rodzinna a działalność gospodarcza	10
6. Praktyczne wskazówki dot. zakładania i funkcjonowania fundacji rodzinnej	10
7. Odpowiedzialność fundacji rodzinnej	12
8. Wady i zalety fundacji rodzinnej	13

1. WSTĘP

Celem niniejszego poradnika jest przybliżenie Państwu nowego podmiotu gospodarczego – fundacji rodzinnej, która w wyniku ustawy z dnia 22 maja 2023 r. (dalej jako „**Ustawa**”) została wprowadzona do obrotu prawnego.

Ustawodawca odpowiedział tym samym na zapotrzebowanie przedsiębiorców, prowadzących na co dzień firmy rodzinne, którzy chcieli mieć bardziej efektywne narzędzie do rozporządzania majątkiem na rzecz swoich spadkobierców. Niewątpliwie bowiem fundacja rodzinna jest takim podmiotem, który daje możliwość na przeprowadzenie sukcesji przedsiębiorstwa w sposób bardziej transparentny i stabilny niż dotychczasowe rozwiązania.

Jak wskazuje się w literaturze przedmiotu, fundacja rodzinna „*ma (...) izolować aktywa rodzinne od aktywów pracujących. Chronić je od ryzyk biznesowych, prawnych i podatkowych. Chronić pierwsze i kolejne pokolenia przed skutkami pochopnych decyzji biznesowych lub osobistych. A przy okazji zwiększyć dynamikę kumulacji rodzinnego kapitału i przez to wzmacniać ekspansję i skalę działania polskich firm rodzinnych.*”¹

Stąd też od 2016 r. prowadzone były nieustanne prace nad Ustawą. Wypracowano tzw. Zieloną Księgę. W niej wskazano szereg regulacji prawnych obowiązujących w innych państwach i na podstawie tak zebranego materiału podjęto szerokie rozmowy kształtujące ostateczne rozwiązanie prawne dla fundacji rodzinnej w Polsce.

Poradnik ma za zadanie przybliżyć Państwu materię związaną z powoływaniem fundacji rodzinnej, jej podstawowe założenia i zasady funkcjonowania, zalety i wady takiego podmiotu prawnego. Poradnik ma stać się kompleksowym informatorem, który pozwoli Państwu swobodnie poruszać się w materii prawnej dot. fundacji rodzinnej. Wszelkie szczegółowe analizy w zakresie „opłacalności” powołania fundacji rodzinnej wymagają indywidualnej analizy stanu prawnego i podatkowego Państwa sytuacji bytowej, stąd też rekomenduje się, aby po lekturze niniejszego poradnika i uznaniu, że fundacja rodzinna jest przystępną formą prawną do zabezpieczenia Państwa majątku na rzecz dalszych pokoleń, skontaktować się z doradcami prawnymi i podatkowymi, którzy w sposób bardziej szczegółowy oznaczą konsekwencje Państwa decyzji co do możliwości i zasadności powołania fundacji rodzinnej w Państwa przypadku. Posiłkujmy się wiedzą i doświadczeniem ekspertów, nie obawiając się o cenę tej usługi. Zapewnienie stabilnej i mądrej przyszłości pokoleń powinno odbywać się w oparciu o wiedzę nie tylko praktyczną, jaką Państwo posiadacie, ale o wiedzę teoretyczną, jaką posiadają eksperci w swoich zakresach specjalizacji.

Zapraszam do lektury,

advokat Justyna Podlińska

¹ P. Tomczykowski (red.), *Fundacja rodzinna. Aspekty prawne i podatkowe. Komentarz*, Warszawa 2023

2. FUNDATOR, BENEFICJENT, MAJĄTEK FUNDACJI RODZINNEJ

Ustawa posługuje się podstawowymi pojęciami takimi jak fundator, beneficjent, majątek rodzinny. Aby zrozumieć cele i regulację Ustawy niniejszym objaśniamy znaczenie powyższej, mającej fundamentalne znaczenie terminologii.

FUNDATOR

- zgodnie z Ustawą, fundatorem może być tylko **osoba fizyczna**, posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych. Oznacza to, że założycielem fundacji nie może stać się inny podmiot np. spółka, fundacja, stowarzyszenie, tylko osoba fizyczna
- takie rozwiązanie prawne jest konsekwencją przyjętego przez ustawodawcę założenia, że rolą **fundacji rodzinnej jest zarządzanie majątkiem należącym wcześniej do fundatora i realizacja określonych celów prywatnych**
- aby stać się fundatorem fundacji rodzinnej osoba fizyczna powinna złożyć **oświadczenie o ustanowieniu fundacji rodzinnej w akcie założycielskim lub w testamencie**. Oświadczenia te sporządza się w formie aktu notarialnego
- fundatorem nie może być osoba, która jest ubezwłasnowolniona
- fundacja rodzinna może być ustanowiona przez **więcej niż 1 fundatora**, chyba, że jest ustanawiana w testamencie. W takim przypadku może być tylko 1 fundator -konsekwencja tzw. zakazu sporządzania testamentów wspólnych
- ustawa wprowadza **zasadę niezbywalności praw i obowiązków fundatora** - jest to podstawowa różnica między fundacją rodzinną a spółkami prawa handlowego. Oznacza to, że jak fundator wniesie majątek do fundacji rodzinnej to w zamian nie otrzymuje z tego tytułu udziałów, akcji, ani "pakietu praw i obowiązków" do udziału w zysku lub majątku fundacji rodzinnej. Fundator przez ustanowienie fundacji rodzinnej i określenie swoich praw i obowiązków w statucie otrzymuje **pakiet praw osobistych**. W konsekwencji, z chwilą śmierci fundatora ten pakiet praw i obowiązków przysługujących fundatorowi w fundacji rodzinnej **nie wchodzi do masy spadkowej po zmarłym fundatorze, a tym samym nie dochodzi do rozdrobnienia tych praw na spadkobierców**
- istnieje **możliwość powierzenia w statucie wykonywania praw i obowiązków fundatora innej osobie**
- fundator może kierować do organów fundacji rodzinnej **uwagi, opinie lub zalecenia dotyczące jej działalności** - co do zasady fundator nie ma prawa wpływać bezpośrednio na sposób działalności organów fundacji rodzinnej np. fundator nie może określać treści uchwał zarządu, ale może wskazać kierunek w jakim powinna podążać polityka inwestycyjna fundacji rodzinnej
- powyższe postulaty fundatora **nie mają mocy wiążącej** - brak możliwości pociągnięcia do odpowiedzialności członków organów fundacji rodzinnej nie realizujących uwag, opinii, zaleceń fundatora.

BENEFICJENT

- beneficjentem fundacji rodzinnej jest osoba odnosząca korzyści z mienia fundacji zgodnie z wolą fundatora
- zgodnie z Ustawą, beneficjentem może być (I.) **osoba fizyczna** (np. Jan Kowalski) lub (II.) **organizacja pozarządowa**, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, prowadząca działalność pożytku publicznego w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej ustawy
- beneficjentem może być zarówno obywatel polski, jak i cudzoziemiec, osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, osoba ubezwłasnowolniona częściowo lub całkowicie, spokrewniona lub spowinowacana z fundatorem lub nie,
- beneficjentem może być też fundator fundacji rodzinnej
- **beneficjentem fundacji rodzinnej jest tylko i wyłącznie podmiot, który zgodnie ze statutem może otrzymać świadczenie od fundacji rodzinnej lub mienie w związku z rozwiązaniem fundacji rodzinnej**
- beneficjenci muszą być umieszczani na **liście beneficjentów**. Za tworzenie, prowadzenie, aktualizowanie listy beneficjentów odpowiada **zarząd** fundacji rodzinnej
- prawa i obowiązki beneficjenta są niezbywalne, ale beneficjent może rozporządzać swoją wierzytelnością wobec fundacji rodzinnej np. beneficjent fundacji rodzinnej może sprzedać swoją wierzytelność jaka mu przysługuje wobec fundacji rodzinnej w zakresie spełnienia przez fundację rodzinną określonego świadczenia, które zostało beneficjentowi przyznane, ale nie zostało na jego rzecz jeszcze spełnione przez fundację rodzinną
- beneficjent, podobnie jak fundator, nie ma uprawnienia by wpływać na działanie organów fundacji rodzinnej. Beneficjent może jedynie **zgłaszać uwagi, opinie, zalecenia**.

MAJĄTEK FUNDACJI RODZINNEJ

- minimalna wartość funduszu założycielskiego to **100.000,00 zł** wnoszona przez fundatora
- na pokrycie funduszu założycielskiego można wnieść **ruchomości, nieruchomości, prawa majątkowe**, o ile są zbywalne (wyłączona służebność osobista, użytkowanie, prawo dożywocia)
- przed wniesieniem danego mienia na poczet funduszu założycielskiego należy w sposób dokładny przeanalizować czy dane mienie, które ma zostać wniesione do fundacji rodzinnej może być rozporządzane, zbywane czy też istnieje ograniczenie w tym zakresie
- Ustawa ustanawia w trakcie funkcjonowania fundacji rodzinnej **zakaz zwrotu fundatorowi mienia wniesionego na pokrycie funduszu założycielskiego ani w całości, ani w części, chyba, że ustawa stanowi inaczej** - mimo powyższego, nie ma przeciwwskazań, aby fundacja rodzinna udzieliła pożyczki fundatorowi, ze środków pieniężnych wniesionych na pokrycie funduszu założycielskiego
- **fundator sporządza spis mienia** wnoszonego do fundacji rodzinnej na pokrycie funduszu założycielskiego, a **zarząd aktualizuje spis mienia** i odpowiada za aktualność tego spisu

3. CELE FUNDACJI RODZINNEJ

Fundacja rodzinna jest osobą prawną utworzoną w CELU:

gromadzenia mienia

zarządzania mieniem w interesie beneficjentów

spełniania świadczeń na rzecz beneficjentów np.:

pokrywać koszty utrzymania beneficjenta - osoby fizycznej

pokryć koszty kształcenia beneficjenta - osoby fizycznej

Fundator także może określić cele fundacji rodzinnej. Przykłady celów fundacji rodzinnej:

zapewnienie ciągłości istnienia przedsiębiorstwa - ochrona majątku wnoszonego przez fundatora do fundacji rodzinnej

dokonywanie inwestycji oraz administrowanie aktywami fundacji rodzinnej celem pomnożenia majątku rodzinnego

dążenie do zapewnienia rozwoju potencjału finansowego spółki wniesionych do fundacji rodzinnej

przyznawanie świadczenia beneficjentom, celem zapewnienia im bieżących środków na utrzymanie

finansowanie wydatków szczególnych tj. edukacja lub opieka zdrowotna

W większości fundacja rodzinna jest o tyle interesująca, że ma za zadanie spełniać świadczenia na rzecz szczegółowo oznaczonej liczby beneficjentów.

ŚWIADCZENIA NA RZECZ BENEFICJENTA FUNDACJI RODZINNEJ

- przez takie świadczenie rozumie się składaniki majątkowe, w tym środki pieniężne, rzeczy lub prawa, przeniesione na beneficjenta albo oddane beneficjentowi do korzystania przez fundację rodzinną
- świadczenia na rzecz beneficjenta są określone w Ustawie dosyć szeroko i mogą sprowadzać się np. do wypłacania środków pieniężnych na pokrycie kosztów utrzymania lub edukację beneficjenta, oddanie do korzystania np. lokalu mieszkalnego, lokalu usługowego

4. KROK PO KROKU DO ZAŁOŻENIA FUNDACJI RODZINNEJ

KROK NR 1. – OŚWIADCZENIE FUNDATORA

oświadczenie FUNDATORA/FUNDATORÓW o ustanowieniu fundacji rodzinnej w:

- a) akcie założycielskim albo w
- b) testamencie

Do sądu przedkłada się:

- a) akt założycielski sporządzony w formie aktu notarialnego, lub
- b) protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu

KROK NR 2. - STATUT

ustalenie przez fundatora treści statutu:

- a) treść obligatoryjna statutu zgodnie z treścią art. 26 ust. 2 Ustawy
- b) treść fakultatywna statutu zgodnie z treścią art. 26 ust. 3 Ustawy

Do sądu przedkłada się:

jednolity tekst statutu sporządzony w formie aktu notarialnego

KROK NR 3. – SPIS MIENIA WNIESIONEGO

sporządzenie spisu mienia wnoszonego przez fundatora do fundacji rodzinnej

KROK NR 4. – POWOŁANIE ORGANÓW FUNDACJI RODZINNEJ

ustanowienie organów fundacji rodzinnej wymaganych przez ustawę/statut

Do sądu przedkłada się:

- a) dowód ustanowienia organów fundacji rodzinnej,
- b) zgody członków organów fundacji rodzinnej na pełnienie funkcji członka organu fundacji rodzinnej

KROK NR 5 – WNIESIENIE FUNDUSZU ZAŁOŻYCIELSKIEGO

wniesienie funduszu założycielskiego o wartości nie mniejszej niż 100.000 zł, a w przypadku fundacji rodzinnej ustanowionej w testamencie termin na wniesienie funduszu założycielskiego to 2 lata od dnia wpisania fundacji rodzinnej do rejestru

Do sądu przedkłada się:

oświadczenie fundatora o wniesieniu mienia na pokrycie funduszu założycielskiego w kwocie określonej w statucie,

a w przypadku ustanowienia fundacji rodzinnej w testamencie - oświadczenie członków zarządu, że fundusz założycielski zostanie wniesiony w terminie 2 lat od dnia wpisania fundacji rodzinnej do rejestru fundacji rodzinnych

KROK NR 6. – WYPEŁNIENIE WNIOSKU WRAZ ZE ZŁOŻENIEM GO DO SĄDU

wniosek o wpis fundacji rodzinnej składa się na wnioskach udostępnionych na stronie internetowej: <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/formularze-wnioskow-o-wpis-do-rejestru-fundacji-rodzinnych>

wnioski wraz z wyżej wymienionymi załącznikami składa się do Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim albo w biurze podawczym Sądu albo wysyła się na adres sądu

KROK NR 7. – UISZCZENIE OPŁATY OD WNIOSKU

wraz z wnioskiem uiszcza się opłatę w kwocie 500 zł na numer rachunku bankowego Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim

KROK NR 8. – WPIS FUNDACJI RODZINNEJ DO REJESTRU FUNDACJI RODZINNYCH

wpis fundacji rodzinnej do rejestru fundacji rodzinnych

5. FUNDACJA RODZINNA A DZIAŁALNOŚĆ GOSPODARCZA

Podkreślić należy, że fundacja rodzinna nie jest dobrym podmiotem do prowadzenia bieżącej działalności gospodarczej. Bowiem fundacja rodzinna może wykonywać działalność gospodarczą, ale w ograniczonym zakresie, i tylko w zakresie:

- 1) zbywania mienia, o ile mienie to nie zostało nabyte wyłącznie w celu dalszego zbycia,
- 2) najmu, dzierżawy lub udostępniania mienia do korzystania na innej podstawie,
- 3) przystępowania do spółek handlowych, funduszy inwestycyjnych, spółdzielni oraz podmiotów o podobnym charakterze, mających swoją siedzibę w kraju albo za granicą, a także uczestnictwa w tych spółkach, funduszach, spółdzielniach oraz podmiotach;
- 4) nabywania i zbywania papierów wartościowych, instrumentów pochodnych i praw o podobnym charakterze;
- 5) udzielania pożyczek:
 - a. spółkom kapitałowym, w którym fundacja rodzinna posiada udziały albo akcje,
 - b. spółkom osobowym, w których fundacja rodzinna uczestniczy jako wspólnik;
 - c. beneficjentom;
- 6) obrotu zagranicznymi środkami płatniczymi należącymi do fundacji rodzinnej w celu dokonywania płatności związanych z działalnością fundacji rodzinnej;
- 7) produkcji przetworzonych w sposób inny niż przemysłowy produktów roślinnych i zwierzęcych, z wyjątkiem przetworzonych produktów roślinnych i zwierzęcych uzyskanych w ramach prowadzonych działów specjalnych produkcji rolnej oraz produktów opodatkowanych podatkiem akcyzowym, o ile ilość produktów roślinnych lub zwierzęcych pochodzących z własnej uprawy, hodowli lub chowu, użytych do produkcji danego produktu stanowi co najmniej 50% tego produktu;
- 8) gospodarki leśnej.

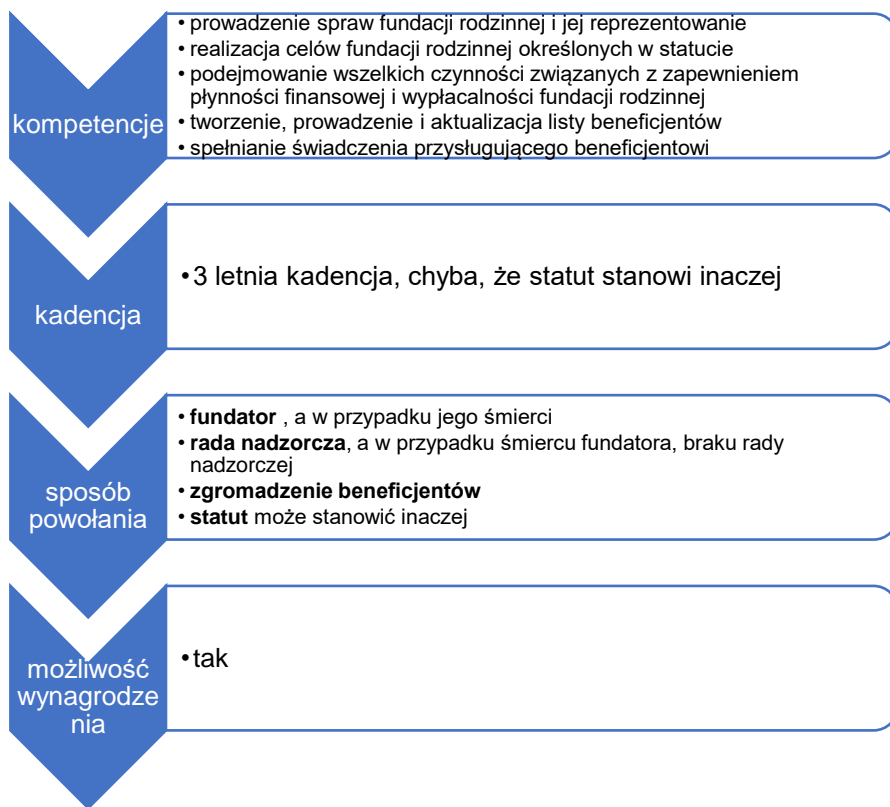
6. PRAKTYCZNE WSKAZÓWKI DOT. ZAKŁADANIA I FUNKCJONOWANIA FUNDACJI RODZINNEJ

- a) Nazwę fundacji można wybrać dowolnie, ale:

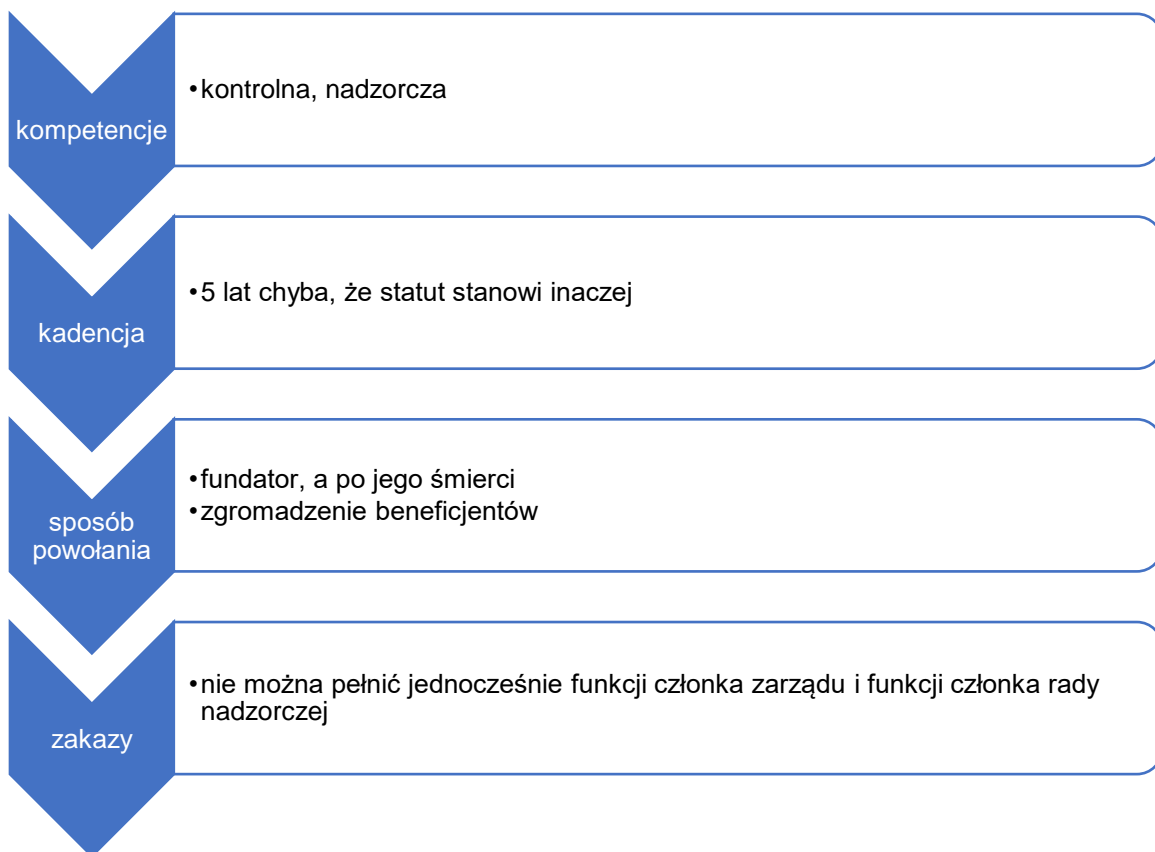

- b) Wyznaczeni audytorzy (biegły rewident, doradca podatkowy, adwokat/radca prawny) przez zgromadzenie beneficjentów dokonują raz na 4 lata **audytu** zarządzania aktywami fundacji rodzinnej, zaciągania i spełniania zobowiązań oraz zobowiązań publicznoprawnych.
- c) Na uwagę także zasługuje okoliczność, że fundacja rodzinna powinna posiadać **zarząd** oraz **zgromadzenie beneficjentów**. W ślad za uregulowaniem ustawowym:

a) ZARZĄD

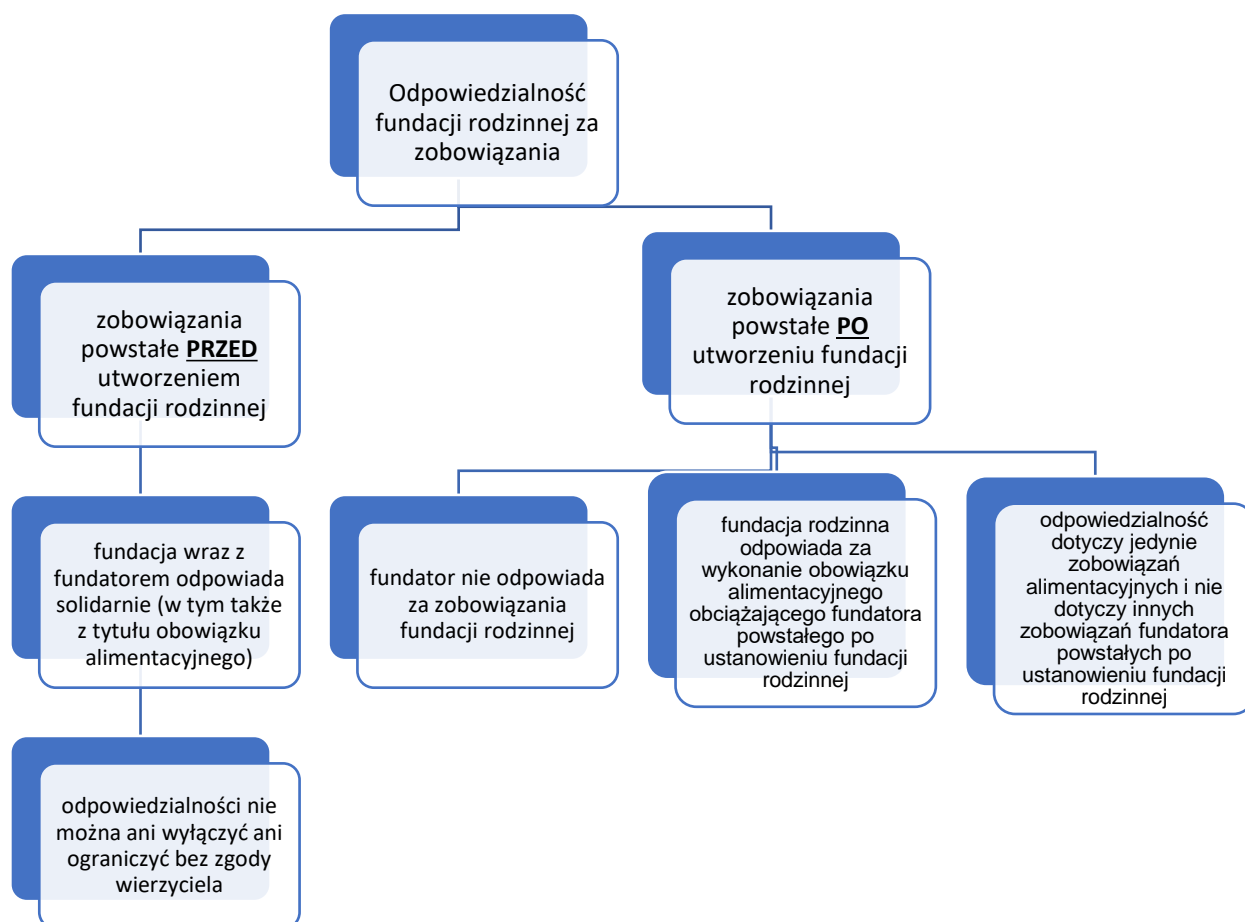

RADA NADZORCZA

7. ODPOWIEDZIALNOŚĆ FUNDACJI

Odpowiedzialność fundacji rodzinnej ogranicza się do wartości mienia wniesionego przez fundatora według stanu z chwili wniesienia, a według cen z chwili zaspokojenia wierzyciela. Natomiast

8. WADY I ZALETY FUNDACJI RODZINNEJ

ZALETY FUNDACJI RODZINNEJ

- narzędzie sukcesyjne
- z drugiej strony beneficjentem może być osoba niespokrewniona, niespowinowacona, obca w stosunku do fundatora
- swoboda w określeniu zasad działania fundacji rodzinnej
- zabezpieczenie przyszłości beneficjentom
- daje skuteczną możliwość na ochronę majątku rodzinnego
- możliwość oddzielenia majątku prywatnego od majątku firmowego
- możliwość ochrony majątku prywatnego przy działalności o podwyższonym ryzyku przed ewentualnymi przyszłymi zobowiązaniami
- majątek wniesiony do fundacji rodzinnej nie wlicza się do podstawy obliczenia zachowku, o ile od dnia jego wniesienia do dnia śmierci fundatora upłynęło co najmniej 10 lat
- powstaje możliwość rozłożenia zachowku na raty, odroczenia płatności, obniżenia wysokości zachowku

WADY FUNDACJI RODZINNEJ

- fundacja rodzinna nie jest formą prawną dedykowaną do prowadzenia bieżącej działalności przedsiębiorstwa - ograniczony zakres prowadzenia działalności gospodarczej
- świadczenia na rzecz beneficjentów nie będą mogły być spełnione jeżeli wraz z spełnieniem świadczenia bieżąca sytuacja finansowa fundacji rodzinnej zagrażałaby wypłacalności fundacji rodzinnej
- przez minimalną kwotę funduszu założycielskiego tj. 100.000,00 zł fundacja dostępna jest dla zamożnej grupy odbiorców
- fundator może oczekiwać określonego zachowania/postępowania od beneficjenta uzależniając wypłatę świadczeń od takich zachowań
- wysokie wydatki powstania i prowadzenia fundacji rodzinnej (pełna księgowość, systematyczne audyty)

* * *